

Περιήγηση

Θέα απροσμέτρητη να έχεις ώρες να βιγλίζεις, παραλίες στα όρια του εξωτικού, γλυκές γεύσεις αμυγδαλωτές, σπείρες από τυρόπιτες τηγανητές, παλιά μογοπάτια λιθόστρωτα, καλύτεριμα ανηφορικά που σου κόβουν την ανάσα, πευκόφυτες πλαγιές κι ανθισμένες αυλές, ντοπιολαλιές που επιβιώνουν στον χρόνο. Όλα αυτά και τόσα άλλα συνθέτουν το προφίλ της Γλώσσας Σκοπέλου, μιας μικροκοινωνίας με τους δικούς της ρυθμούς, που προσπαθεί να ισορροπήσει ανάμεσα στο παραδοσιακό και το μοντέρνο, το αυθεντικό και το τουριστικό, που προσκαλεί τους επισκέπτες της με ευγένεια και αξιοπρέπεια, χωρίς «κράχτες», χωρίς επιτήδευση, χωρίς φτιασίδια. Δεν τα έχει ανάγκη άλλωστε.

Γλώσσα Σκοπέλου και τα πέριξ

Η Βιγλατόρισσα των Σποράδων Εκεί που το βλέμμα ταξιδεύει

ΚΕΙΜΕΝΟ:
Αντιγόνη Σδρόλια

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ:
Άννα Καλαϊτζή

Η ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ / ΟΙ ΝΟΣΤΑΛΓΟΙ

«Πέραν, βορειανατολικώς, εις μίαν κλιτὺν τοῦ ὄρους ἐφαίνοντο φῶτα τρέμοντα, δεικνύοντα τὴν θέσιν ὅπου τὴν ἡμέραν ἐφαίνοντο οἱ λευκοὶ οἰκίσκοι ὑψηλοῦ ἄνω τῆς θαλάσσης χωρίου».

Ἔτσι ἀντικρίζει το χωριό Γλώσσα Σκοπέλου η Λαλιώ, η διηγηματική Νοσταλγός του Παπαδιαμάντη, όταν παρασυρμένη από τη νοσταλγία για το απέναντι νησί, τη γενέτειρά της Σκόπελο, με ξένη βάρκα και με όμορφο νεαρό κωπηλάτη επιχειρεί μια νυχτερινή βαρκάδα εν είδει απόδρασης.

«Νὰ ἐμβαίνα σὲ μιὰ βαρκοῦλα, τώρα δά... ἔτσι μοῦ φαίνεται... νὰ φτάναμε πέρα!»

Να μπαίναμε κι εμείς ως άλλοι Νοσταλγοί, νοσταλγοί του φυσικού πολιτισμού, σε μια βαρκοῦλα και να μας ἐβγαίξε στο Λουτράκι της Σκοπέλου, να φτάναμε πέρα κι εμείς, πέρα από τα ἀγχη και τα ἀχθη...

«Ο καραβοκύρης θὰ γυρεύη τὴ βάρκα του, κι ὁ μπαρμπα-Μοναχάκης θὰ γυρεύη τὸ Λιαλιώ του». Ἄραγε ἐμᾶς, ἀν δραπετεύαμε, ποίος θα μας γύρευε;

Αγναντεύοντας από
τα “Π’θαράκια”, θέα
απροσμέτρητη, όσο πιάνει
το μάτι σου

Εκεί που η καλαισθησία
ανθίζει παντού

Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να γνωρίσεις
ένα μέρος: να το έχεις περπατήσει σπιθαμή
προς σπιθαμή, να έχεις ζήσει εκεί σε
κάποια φάση της ζωής σου συνδέοντάς το
με όσα ευχάριστα ή δυσάρεστα βίωσες,
να έχεις ασκηθεί σε νοερά ταξίδια επί
χάρτου σχεδιάζοντάς τα μέχρι να τα
πραγματοποιήσεις τελικά, να έχεις συλλέξει
πληροφορίες από πρωτογενείς και
δευτερογενείς πηγές πλέκοντάς τις σε ένα
δημιουργικό συνονθύλευμα. Η προσωπική
μου σχέση με τη Γλώσσα Σκοπέλου

περιλαμβάνει όλα τα παραπάνω. Το ταξίδι ξεκινά. Η Άννα καταγράφει με τον φακό κι εγώ με το μολύβι. Η διαδρομή πασχαλιάτικη, σχεδόν πρωτομαγιάτικη, γύρω στις τρεις ώρες η διάρκειά της με αφετηρία το λιμάνι του Βόλου. Αν είσαι τυχερός, δελφίνια σε παίρνουν στο κατόπι, παραβγαίνοντας το ένα το άλλο σε κόλπα χοροπηδητά. Μη βγάλεις το κινητό σου να τα φωτογραφίσεις. Δες τα με γυμνό το μάτι κι όχι από την οθόνη. Έτσι κι αλλιώς δύσκολα θα προλάβεις να τα αιχμαλωτίσεις.

Από δω τα περιμένεις κι από κει σκάνε μύτη, σκάνε ράχη, σκάνε και γυαλιστερή ουρά. Κι αν είσαι μουσικός σαν τον Αρίωνα, να μη σε φοβίζει τίποτα.

Πρώτη στάση του πλοίου της γραμμής είναι η Σκιάθος, όπου θα κατεβούν οι πιο πολλοί, ειδικά οι μικρότερες ηλικίες. Δεύτερη, το νησί της Σκοπέλου. Το πλοίο κόβει ταχύτητα, σταματά και δένει στο Λουτράκι. Είναι το δεύτερο μεγαλύτερο λιμάνι του νησιού, αλλά σίγουρα το πρώτο που αντικρίζει ο

Η Γλώσσα
βιγλατόρισα
ατενίζει τα πέλαγα

Στο “Μπρίκι” θα σας
ψήσουν καφέ στη χόβολη.
Με χαρά από τη Χαρά

Ροζέδες και ψημένα
χάιμαλιά, η αποθέωση της
αμυγδαλόφιχας

Αν σας περιμένει το πλοίο
της φυγής κι έχετε μια ώρα
περιθώριο για μπάνιο ή
για νοσταλγικό ρεμβασμό,
πάρτε το δρόμο δεξιά μέχρι
το τέγμα του Λουτρακίου

επισκέπτης. Πρόκειται για το επίνειο της
Γλώσσας, ήρεμο και γαλήνιο.
Ίσως, όμως, να μην ήταν από πάντα τόσο
ήσυχος και γαλήνιος, καθώς στον χώρο
αυτόν εκτεινόταν η αρχαία Σελινούς, τρίτη
μεγαλύτερη πόλη της Πεπαρήθου (της
σημερινής Σκοπέλου), που ιδρύθηκε από τους
Χαλκιδείς κατά τον 8ο π.Χ. αιώνα. Ελάχιστα
είναι τα απομεινάρια της: ένα τμήμα των
νοτιοανατολικών τειχών χρονολογημένο
μεταξύ του 5ου και 4ου αιώνα και κάποια
λείψανα κτιρίου της ίδιας εποχής, όλα καλά
κρυμμένα πίσω από οργιώδη βλάστηση. Στην
είσοδο του λιμανιού βρίσκονται τα νησάκια
Στρογγυλό, Παξιμάδι, Γλαρονήσι και Δασιά,
ως ασπίδες προστασίας που καθιστούν το
λιμάνι υπήνεμο και ασφαλές.

Μόλις κατεβαίνουμε από το πλοίο, με τις
βαλίτσες στο χέρι, μας υποδέχεται το άγαλμα
του Γλωσσιώτη αθλητή Νικόλαου Σκιαθίτη,
χάλκινου Ολυμπιονίκη κωπηλασίας στους
Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας το 2004,
με τον κότινο στο κεφάλι, το μετάλλιο στον
λαιμό και τα δυο κουπιά στα χέρια. Ένα
καφεδάκι με γλυκό του κουταλιού σύκο
στο καφέ της Εύας μάς ήταν αρκετό για να
ταυτιστούμε με τον τόπο. Αγουροζυμνημένο
και μαχμουρλήδικο το Λουτρακί, σαν κι εμάς,
λες και ζητά δέκα λεπτά παράταση στην
αφύπνιση. Τα μαγαζιά, οι ταβέρνες, τα σοκάκια
μόλις άρχισαν δειλά δειλά να ζωντανεύουν,
να καλλωπίζονται και να ευηρεπίζονται για την
υποδοχή των επισκεπτών του καλοκαιριού.
Οι τοίχοι ασβεστώνονται, τα κλαδιά καίγονται,

Το αρχαίο παρελθόν
υπάρχει παντού. Κι
αν έχεις έμπειρο
μάτι, το ξετρυπώνεις
όσο καλά κρυμμένο
κι αν είναι

Θρησκευτικός
συγκρητισμός,
το παλίμψηστο
της πίστης

από παντού ακούγονται ήχοι ξυσίματος και χορτοκοπτικού.
Στις αρχαίες θέρμες-λουτρά οφείλει το όνομά του το σημερινό Λουτράκι. Να μια απόδειξη για τη σπουδαιότητα των χώρων αυτών ως σημείου αναφοράς στην κοινωνική ζωή της περιοχής. Σήμερα διασώζονται κάποια λιγοστά ερείπια των ρωμαϊκών λουτρών, ακριβώς δίπλα στη θάλασσα, στην περιοχή Κατακαλού και, δυστυχώς, λίγα απομεινάρια

είναι ορατά στο μάτι του υποψιασμένου περιηγητή, όπως το μωσαϊκό δάπεδο, που μάλιστα το μισό βρίσκεται μέσα στο νερό. Θα μπορούσες να τα δεις με μάσκα ή με γυαλί μέσα από τη βάρκα. Η αρχαιολογική έρευνα δεν έχει αποφανθεί για το αν πρόκειται για δημόσια ή ιδιωτικά λουτρά μιας πολυτελούς παραθαλάσσιας βίλας. Εκεί το 1865 βρέθηκε μαρμάρινο άγαλμα της Αθηνάς, αντίγραφο της Παρθένου Αθηνάς του Φειδία,

με την επιγραφή «ΚΛΕΑΙΝΕΤΗ ΔΙΟΔΩΡΟΥ
ΙΕΡΗΤΕΥΣΑΣΑ ΑΘΗΝΑ» που φιλοξενείται στο
Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών.

ΑΝΗΦΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ
Μπορεί πράγματι να «σου βγαίνει η γλώσσα»
μέχρι ν' ανέβεις τις ανηφοριές της Γλώσσας,
ωστόσο οι παρετυμολογικές προσεγγίσεις
ποτέ δεν μου φαίνονται αρκετά πειστικές,
όσο αληθοφανείς κι αν φαντάζουν.

Μια τέτοια προσέγγιση υποστηρίζει την
προέλευση του τοπωνυμίου από την αρχαία
πόλη των Μινωπιών οικιστών Κνώσσα
και την παράφραση του ονόματός της στη
σημερινή λέξη «Γλώσσα». Κατά μια άλλη
εκδοχή το γλωσσοειδές σχήμα του κάβου
είναι υπεύθυνο για την παράξενη αυτή
ονοματοδοσία. Διαλέγεται και παίρνεται την
εκδοχή που προτιμάτε.
Κάθε τόπος έχει την ιστορία του. Δεν είναι

Παραδοσιακό δίπατο σπίτι με το ξύλινο μπαλκόνι και την καλαισθησία που σε κάνει να σταματάς και να θαυμάζεις

Γκρεμισμένο το ξύλινο μπαλκόνι με το χαρακτηριστικό αποχωρητήριο στην άκρη

άλλωστε τυχαίο πως σε πολλά σχολεία του εξωτερικού ο καθηγητής της Ιστορίας είναι αυτός που διδάσκει και τη Γεωγραφία, γιατί Ιστορία και Γεωγραφία αλληλοδιαπλέκονται και συνδιαμορφώνουν τη φυσιογνωμία μιας περιοχής. Ψάξαμε, λοιπόν, σαν καλές μαθήτριες, την προϊστορία και την ιστορία, όχι για να μη μας πιάσει αδιάβαστες ο δάσκαλος, αλλά για να κατανοήσουμε καλύτερα τα μυστικά του τόπου. Μάθαμε ότι στη Γλώσσα έχουν βρεθεί ίχνη προϊστορικής κατοικίας. Πρόκειται για οικισμούς συγκολλημένους σε στενά κοιλώματα κοντά στη θάλασσα και περιτειχισμένους. Στην πιο πρόσφατη ιστορία το χωριό κάνει για πρώτη φορά την εμφάνισή του στις πηγές σε ένα πατριαρχικό γράμμα του 17ου αιώνα που αναφέρεται στη Μονή των Ταξιαρχών. Στα τέλη του 18ου

αιώνα οι Δημητριάδες, Γρηγόριος Κωνσταντάς και Δανιήλ Φιλιππίδης, στη «Γεωγραφία Νεωτερική» καταγράφουν 50-60 σπίτια. Σε μια τρίτη πηγή, των αρχών του 19ου αιώνα, αναφέρεται πως η Γλώσσα και οι μαχαλάδες της, δηλαδή το χωριό Κλήμα και ο Κάτω Μαχαλάς, το σημερινό Αθέατο, ήταν εξαρτημένα διοικητικά από τη Χώρα της Σκοπέλου, ενώ από το 1825 η Γλώσσα αποκτά δική της διοίκηση. Στα χρόνια της Επανάστασης ήρθαν εκεί και στα περίξ πολλοί πάροικοι από τη Θεσσαλομαγνησία, την Εύβοια και τη Χαλκιδική. Ο ερχομός τους συνέβαλε, όπως συνήθως συμβαίνει, στη διαμόρφωση πολλών πτυχών του λαϊκού πολιτισμού της περιοχής. Από το Λουτράκι βλέπεις τη Γλώσσα να απλώνεται και ν' ατενίζει το πέλαγος άλλοτε

Παλιό σπίτι που αντέχει στον χρόνο και περιμένει παράταση ζωής με την ανακαίνισή του

Καλτερίμια ανηφορικά που σου κόβουν την ανάσα, αλλά σε αποζημιώνουν με εκπληκτικούς συνδυασμούς χρωμάτων

Η Ελένη επί το έργον

νωχελικά κι άλλοτε βαρυστημένα. Η πλαγιά της είναι κατάφυτη από ελαιόδεντρα, δαμασκηνιές, αμυγδαλιές και τόσα πολλά πλατάνια που παλιά ονομαζόταν «Πλατάνα». Είναι ο δεύτερος σε μέγεθος οικισμός του νησιού, χτισμένος στα 250 μέτρα από τη θάλασσα, κι ανταγωνίζεται τον πρώτο, τη Χώρα της Σκοπέλου. Στη Γλώσσα η αρχιτεκτονική των σπιτιών ακολουθεί τον αγροτικό τύπο με μακεδονικές επιδράσεις. Πρόκειται για λιθόκτιστα σπίτια, με ένα έως τρία πατώματα και ξύλινα μπαλκόνια με σιδερένια κάγκελα. Κοιτάς τα πολύχρωμα μπαλκόνια και βλέπεις στην άκρη τους ένα ξύλινο παραβάν. Είναι το αποχωρητήριο. Αδυνατείς να το πιστέψεις. Στο μπαλκόνι; αναρωτιέσαι. Στο μπαλκόνι, ελλείψει χώρου. Σε κοινή θέα; Ναι, αφού τα περισσότερα σπίτια δεν έχουν καν αυλή. Βγάζεις το σκαμνάκι σου και κάθεσαι στην εξώπορτα. Το ίδιο κάνουν κι οι γείτονες από το διπλανό σπίτι. Η κουβεντούλα εξασφαλισμένη. Και φυσικά ο έλεγχος των περαστικών. «Τίνος είσαι συ, αρή;» Αν δεν απαντήσεις, δεν περνάς.

Το επικλινές έδαφος σε συνδυασμό με τη στενή μορφολογία των οικοπέδων προκαλεί την αρχιτεκτονική ευρηματικότητα. Από τη μια πλευρά είσαι στο ισόγειο, από την άλλη στον τρίτο. Γι' αυτό και κάθε όροφος έχει τη δική του εξώπορτα, γι' αυτό και οι επισκέπτες ρωτάνε, «Από πού να μπούμε;». Και μόλις μπούμε, πάλι η στενότητα του χώρου επιβάλλει την εξεύρεση με κάθε τρόπο ζωτικού χώρου, έστω και μιας σπιθαμής. Το

Στη “Ρούγα” τα καλντερίμια αποκτούν τη δική τους προσωπικότητα

Ο συντηρητής Μιχαήλ Λαρεντζάκης-Λάσκαρις και οι κυρίες της πινακοθήκης, έργα του γλωσσιώτη ζωγράφου Αλέξανδρου Σιδέρη

«πέτωμα», λοιπόν, τέτοια ανάγκη εξυπηρετεί. Πρόκειται στην ουσία για ένα παταράκι μέσα στο κυρίως σπίτι. Από κάτω λειτουργεί ως αποθηκευτικός χώρος, ενώ από πάνω μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κρεβατοκάμαρα. Μέχρι τη δεκαετία του '70 επικρατούσε το λουλακί χρώμα στους τοίχους των σπιτιών. Λουλακί ανοιχτό, εκτός κι αν υπήρξε πένθος και τότε το χρώμα σκούραινε σαν τα ρούχα του πενθούντος. Από το '80 και μετά επικράτησε το λευκό στους τοίχους. Όσο για τα παντζούρια, εκεί κυριαρχεί το σκούρο πράσινο και το καφέ.

Ύστερα από πολλή ανηφόρα κι αφού ανταλλάξαμε τόσες «καλημέρες» όσοι και οι άνθρωποι που συναντήσαμε, καταλήξαμε στην κεντρική πλατεία του χωριού. Εκεί βρίσκεται κι ο αρχοντικός ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, πολιούχου της Γλώσσας. Δύο στοιχεία εντυπωσιάζουν τον επισκέπτη, ένα εσωτερικό κι ένα εξωτερικό: το εκπληκτικό λευκό μαρμαρίνο τέμπλο, έργο Τηνιακού μαρμαρογλύπτη, και το κυπαρίσσι της αυλής με τον μύθο του, που μας εξιστόρησε η

νεωκόρος: Όταν κάποιοι επίτροποι έκοψαν το αρχικό δέντρο, επειδή οι ρίζες του ξήλωναν τις πλάκες της αυλής, κάποιος αιφνίδιο κακό τους βρήκε. Μέχρι που ξαναφύτεψαν ένα κυπαρίσσι κι έκτοτε κανείς δεν τόλμησε να το ξαναπειράξει.

Στο πνευματικό κέντρο που ανήκει στον ναό, ακριβώς πάνω από την πλατεία, στεγάζεται η δωρεά του Γλωσσιώτη ζωγράφου Αλέξανδρου Σιδέρη, που έκανε σταδιοδρομία στην Αμερική. Δωρίστηκαν 42 πίνακες, τη συντήρηση και αποκατάσταση των οποίων ανέλαβε ο συντηρητής Μιχαήλ Λαρεντζάκης-Λάσκαρις, προσηνής και επεξηγηματικός, γλαφυρός και παθιασμένος με την τέχνη του. Το πνευματικό κέντρο λειτουργεί ως πινακοθήκη και εν μέρει ως εργαστήριο συντήρησης.

Στα καλντερίμια της Γλώσσας μπορείς ακόμη να συναντήσεις γυναίκες που πάνε να «μάσουν» χόρτα ή να καθαρίσουν τη φακή, συνομιλώντας στο αυθεντικό γλωσσιώτικο ιδίωμα. Είναι εικόνες και ντοπιολαλιές που δίνουν την αίσθηση ενός πραγματικού εν ζωή

Ένα παλιό καλύβι σε νέα λειτουργία

Παλιό Κλήμα. Τα λεμόνια σαν να μας περίμεναν από πάντα στήθηκαν για τη φωτογράφιση.

χωριού, κι όχι ενός χωριού-φαντάσματος που προέκυψε για τουριστικούς λόγους.

Αν ήμουν γάτα, θα ήθελα να ζω εδώ.

Παντού θα σκαρφάλωνα, θα έτρεχα μακριά από τα παιδιά που κάνουν άγρια παιχνίδια, τον Γενάρη θα είχα τους καλύτερους και πιο επιδέξιους ερωτικούς συντρόφους και το καλοκαίρι, ντάλα μεσημέρι, θα τρύπωνα για δροσιά μέσα στα σπίτια από τα ανοιχτά παραθυρόφυλλα. Η Γλώσσα είναι ο παράδεισος των γατιών.

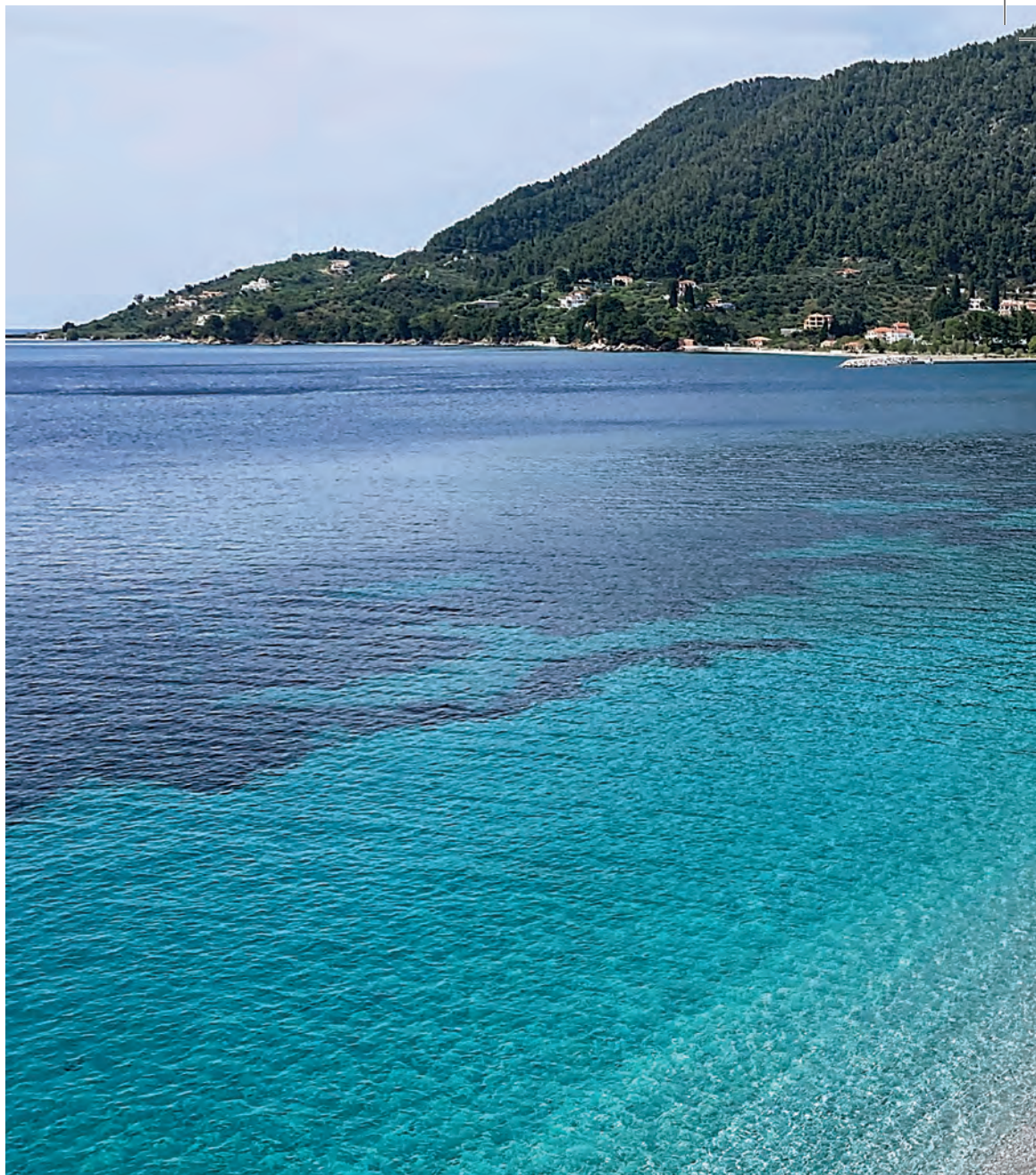
ΤΑ ΠΕΡΙΞ

Το Παλιό Κλήμα

Το Κλήμα, αμφιθεατρικό, με απεριόριστη θέα προς τη Σκιαθό και την Εύβοια, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1950 ήταν χωρισμένο σε δύο μαχαλάδες, το Επάνω Κλήμα και το Κάτω. Το Κάτω Χωριό –έτσι το λένε οι Κληματιανοί– είναι το παλιότερο. Το χωριό άρχισε να παρακμάζει με τους σεισμούς του 1950,

αλλά ερήμωσε το 1965, όταν ο εγκέλαδος έσεισε τη γη τη Μεγάλη Τετάρτη, κατέστρεψε τα κτίρια και επέβαλε τη μετεγκατάσταση των κατοίκων στο Νέο Κλήμα ή αλλιώς Έλιος. Οι κατολισθήσεις, η καθίζηση, το σχίσμα που δημιουργήθηκε –πέταξ πέτρα και δεν την ακούς– αλλά και η ανάγκη εγκατάστασης κοντά στη θάλασσα οδήγησαν στην απόφαση για τη δημιουργία ενός νέου χωριού. Τα παλιά εγκαταλελειμμένα σπίτια αγοράστηκαν και ανακαινίστηκαν από ξένους κυρίως, αλλά και από Έλληνες που ζουν μόνιμα στον Βόλο, τον Πειραιά ή στην Αθήνα και έρχονται τα καλοκαίρια. Αγοράστηκαν πάμφθηνα, μπιρ παρά, και πλέον πουλιούνται πανάκριβα. Όσοι έχουν μνήμες από την περιοχή αναφέρουν την κυρά Μαγδαληνή. Παραδοσιακή φουρνάρισσα, μαχίτρια της ζωής, αρνήθηκε να εγκαταλείψει το χωριό και τον φούρνο της παρά την εκκένωση που επιβλήθηκε. Συνέχιζε για χρόνια να ξεφουρνίζει τα ψωμιά της, αντιστεκόμενη στη μοίρα με πείσμα.

Χόβολο. Αμμουδερή
η παραλία, γαλαζοπράσινα
τα νερά, μικρό το βότσαλο,
επιβλητικά τα λευκά
βράχια

Το Νέο Κλήμα ή Έλιος

Το Νέο Κλήμα δεν είναι το ίδιο γραφικό με το Παλιό Κλήμα, όμως σε αποζημιώνει η παραλία του, το αμμουδερό Χόβολο. Είναι νέος οικισμός που ιδρύθηκε το 1981 και βρίσκεται κάτω ακριβώς από το δάσος στο βουνό Δέλφη. Παλιά η περιοχή ήταν έλος, εξού και η ονομασία του. Μάλιστα κάποιοι παλιοί Κληματιανοί ακόμη το αποκαλούν υποτιμητικά «Έλος».

Ψάχνοντας για το διάσημο κόκκινο κασίκι, καθαρόαιμο, ατίθασο και παραγωγικό, τη σπάνια ποικιλία που επιδοτείται με τη μεγαλύτερη επιδότηση, προσεγγίσαμε τον γερο-βοσκό Αναστάση, που μας είπε: «Δεν υπάρχ' ιδώ του κασίκ', στη Σκόπελο μοναχά». Μα δεν είμαστε στη Σκόπελο; Βασική επεξήγηση, λοιπόν, για πιθανές παρανοήσεις. Σκόπελος είναι τόσο το νησί όσο και η Χώρα του. Κι επίσης, άλλο Γλώσσα κι άλλο

Σκόπελος. Δυο λιμάνια, δυο νοοτροπίες, δυο «Χώρες».

Οι Κληματιανοί χαρακτηρίζονται ως οι πλέον μερακλήδες κι ακάματοι γλεντζέδες του νησιού. Ακμαία παραδοσιακά πανηγύρια είναι της Κοιμήσεως, της Παναγιάς της Ελιώτισσας, της Αγίας Παρασκευής και του Άι Γιαννιού στο Καστρί. Πανδημίας επιτρεπούσης, θα ξαναζωντανέψουν τα χωριά με τα πανηγύρια τους.

Στον δρόμο προς το Καστρί

Στον δρόμο από τη Χώρα προς το Καστρί συναντήσαμε μελισσοκόμους που κάπνιζαν τις κυψέλες τους. Μας προσέκαλεσαν να βάλουμε το δάχτυλο στο μέλι, μας έμαθαν ότι το αλογοθύμαρο δίνει το μέλι το καλό, ενώ καυχήθηκαν για το ολόχρονο μέλι τους, καθώς το τρυγούν ως τον Οκτώβριο.

Λίγο πριν από τη Γλώσσα, ακολουθούμε στα δεξιά έναν δρόμο που οδηγεί στο εκκλησάκι του Άι Γιάννη στο Καστρί. Δεν νοείται επισκέπτης να μη βρεθεί στο πιο πολυφωτογραφημένο σημείο της περιοχής, ειδικά μάλιστα μετά την επιτυχία της ταινίας «Μamma mia». Φτάνουμε στην καντίνα από όπου ξεκινά το μονοπάτι που οδηγεί στην

Κατεβαίνοντας τα σχεδόν διακόσια σκαλοπάτια. Από τη μια ο βράχος, από την άλλη το πέλαγος

Ορθός κι απόκρημνος ο βράχος στο Καστρί. Φιλόξενος για τους προσκυνητές, είτε πρόκειται για σταρ του Χόλιγουντ είτε για κοινούς θνητούς

Άγρια παραλία του νησιού, κάτω από τον βράχο στο Καστρί

κορυφή του βράχου, ύψους περίπου 100 μέτρων, με το εκκλησάκι του Άι Γιάννη. 199 σκαλοπάτια μετρήσαμε. Η ανάβασή τους είναι η μεγαλύτερη απόδειξη αγάπης του ερωτευμένου υψοφοβικού. Κι αφού ανεβεί, ανάβει κεράκι και υπογράφει στο τετράδιο των εντυπώσεων, γεμάτο από ονόματα, ημερομηνίες και ρομαντικές ευχές. Η διάσημη

σκηνή του γάμου στην ταινία «Mama mia» ανανέωσε την αίγλη του ξωκλησιού. Πάντα σε τόσο γραφικά κι απόκοσμα μέρη υπάρχει κάποια παράδοση ή κάποιος επεξηγηματικός θρύλος. Κάποιος ψαράς, λοιπόν, από τη Γλώσσα κάθε βράδυ κατά το σούρουπο έβλεπε φως στην κορυφή του βράχου. Το φως αυτό τον στοίχειωνε, μέχρι

**Ψάχνοντας για τα
μοναστήρια της
ενδοχώρας το μάτι
ξεφεύγει. Στο βάθος
ο βράχος του
Αη Γιάννη**

και στον ύπνο του το έβλεπε, ώσπου σε ένα όνειρο μια γυναίκα τού φανέρωσε ότι στην κορυφή του βράχου υπάρχει μια εικόνα. Το άλλο πρωί ανέβηκε ως εκεί και βρήκε την εικόνα του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου. Την πήρε και την τοποθέτησε στο παρεκκλήσι της Παναγίας που βρίσκεται ακριβώς απέναντι, όμως η εικόνα με τρόπο μαγικό ξαναγύρισε στον βράχο. Αυτό συνεχίστηκε κάμποσες φορές, ώσπου τελικά πάρηκε η απόφαση να χτίσουν μια εκκλησία επάνω στον βράχο. Το εκκλησάκι γιορτάζει στις 29 Αυγούστου, ημέρα αποκεφαλισμού του Ιωάννη του Προδρόμου. Την παραμονή από νωρίς ξεκινούν οι γεροντότεροι, για να φτάσουν στον βράχο νωρίς με το ηλιοβασίλεμα, να προλάβουν να πιάσουν ένα κομμάτι τόπο, να απολαύσουν το εθιμοτυπικό. Πρόκειται για βράχο που ορθώνεται, αντιστέκεται στον άνεμο, στα κύματα, στη φθορά του χρόνου. Βράχος που αγναντεύει, υπομένει, μας ασκεί στην απαντοχή.

Στον δρόμο προς τον φάρο στο ακρωτήριο Γουρούνι

Η διαδρομή προς το ακρωτήριο Γουρούνι θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια ξεχωριστή πεζοπορική εμπειρία λόγω του πυκνού πευκοδάσους και του εντυπωσιακού πέτρινου φάρου. Ωστόσο η διαδρομή αυτή δεν είναι ακόμη εφικτή. Θα γίνει στο άμεσο μέλλον, μετά την ολοκλήρωση του σχετικού προγράμματος διάνοιξης των παλιών μονοπατιών.

Ο φάρος στον κάβο Γουρούνι. Ιστορικό διατηρητέο μνημείο, στέκει κι επιτελεί το έργο του ορθός και υπερήφανος

Σκιά και θέα, πράσινο και γαλάζιο, η φύση σε όλο της το μεγαλείο

Λίγο πριν από τον φάρο υπάρχουν δύο ελληνιστικοί πύργοι-φρουκτωρίες που σώζονται σε καλή κατάσταση, αλλά είναι δύσκολα προσεγγίσιμοι, καθώς βρίσκονται μέσα σε περιφραγμένα κτήματα. Στο εντυπωσιακό κτίσμα του φάρου, σε έναν πύργο τετράγωνο και λιθόκτιστο ύψους 14 μέτρων, χωρίς τον φωτιστικό κλωβό που τον ψηλώνει άλλα τρία μέτρα, μπορούμε να φτάσουμε οδικώς από τη Γλώσσα, ακολουθώντας ασφαλισμένο δρόμο 8 χιλιομέτρων. Στη συνέχεια, για 3 χιλιόμετρα παίρνουμε στενό χωματόδρομο με πέτρες κι αυλάκια που ίσως δυσκολέψει τα χαμηλά αυτοκίνητα.

Είμαστε στο βορειότερο σημείο της Σκοπέλου. Μπροστά μας ξεπροβάλλει ο φάρος, ιστορικό διατηρητέο μνημείο, ένα εντυπωσιακό κτίσμα του 1899, σύμφωνα με τη χρονολογία που υπάρχει στο φωτιστικό μηχανήμα. Το ένδοξο παρελθόν φαίνεται από την επιγραφή στον φωτιστικό μηχανισμό με το περιστροφικό διοπτρικό: «SAUTER LE MONNIER & S.I.E. PARIS 1887». Η πρώτη σκέψη ήταν να χτιστεί πεντακόσια μέτρα βορειότερα, στη θέση Παλιοφάναρο. Όμως, το ακρωτήριο Γουρούνι επιλέχθηκε ως χώρος που θα διασφάλιζε καλύτερη φωτοβολία. Το φαρόσπιτο και ο πύργος του φάρου έχουν

Καλοσυτηριμένο
το μονοπάτι που
συνδέει το Δρυτράκι
με τη Γλώσσα, σε
διάρκη χρήση τότε
και τώρα

ζωή παράλληλη με την ιστορία του τόπου. Αρχικά, φωτιστική ύλη ήταν το πετρέλαιο. Στα μαύρα χρόνια της Κατοχής παρέμεινε σβηστός, ενώ ξαναφωτίστηκε και ξαναφώτισε το 1944 με τρεις λευκές αναλαμπές ανά τριάντα δευτερόλεπτα. Είκοσι ναυτικά μίλια φθάνει η φωτοβολία του. Ο ηλεκτρισμός επισκέφτηκε τον φάρο και τον φαροφύλακα το 1984, ενώ το 1989 αυτοματοποιήθηκε κι εγκαταλείφθηκε.

ΟΙ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Τα παλιά μονοπάτια της Σκοπέλου τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει να αποκτούν νέα ζωή. Σαν να αναστήθηκαν, ετοιμάζονται να φορέσουν τα καλά τους και να καλέσουν τον κόσμο να τα ξαναπερπατήσει, βήμα το βήμα, όπως γινόταν κατά το πρόσφατο και απώτερο παρελθόν. Οι πεζοπορικές ομάδες τα φροντίζουν σε πείσμα των αγριόβατων, προνοούν για τη σήμανση, φτιάχνουν κιόσκια, συνδέουν παλιά χωριά, εντοπίζουν ξεχασμένα βυζαντινά μοναστήρια, ξωκλήσια, αγροικίες, πεζούλες. Η Χέδερ Πάρσονς, Αγγλίδα της Σκοπέλου, ξαναζωντανεύει τα μονοπάτια του νησιού, ενώ αναμένεται η υλοποίηση προγράμματος διάνοιξης των παλιών μονοπατιών. Οι διαδρομές είναι πολλές και μπορούν να ικανοποιήσουν τόσο τον αρχάριο όσο και τον πεπειραμένο περιπατητή. Προτείνουμε κάποιες που πληρούν τα κριτήρια της γραφικής κι ανέμελης περιπλάνησης, καθώς και της ήπιας διαδρομής που δεν έχει πολλές απαιτήσεις από τον πεζοπόρο.

Λουτράκι - Γλώσσα

Το παλιό καλντερίμι μήκους 900 μέτρων που ενώνει τη Γλώσσα με το λιμάνι της, το Λουτράκι, διατηρείται σε καλή κατάσταση και είναι σε συνεχή χρήση, αν και προς χάριν της μηχανοκίνητης μετακίνησης των σύγχρονων κατοίκων έχει τσιμεντοστρωθεί το επάνω μέρος του, θυσιάζοντας τη γραφικότητα στον βωμό της ευκολίας. Σε 35 μόλις λεπτά μπορείς να μεταφερθείς από τη Γλώσσα στο Λουτράκι κι αντιστρόφως, αναβιώνοντας στο μυαλό σου τις παλιές εποχές, τότε που

το μονοπάτι ήταν πολυσύχναστο, μιας και οι μετακινήσεις των κατοίκων γίνονταν έτσι ακριβώς.

Γλώσσα-Αθέατο-Παλιό Κλήμα-παραλία Κατακαλού-Λουτράκι

Από τον φούρνο της κυρα-Λένης στο έμπα της Γλώσσας παίρνουμε το κατηφορικό πλακόστρωτο μονοπάτι με προορισμό τον οικισμό Αθέατο ή Μαχαλά. Όνομα και πράμα το τοπωνύμιο, καθώς για λόγους προφύλαξης από τους πειρατές, το χωριό έπρεπε να παραμείνει αθέατο. Πρόκειται για την παλαιά Γλώσσα. Βαδίζοντας ανάμεσα σε ροζ ανθισμένες κουτσουπιές κι άγριες ορχιδέες στις ξερολιθιές και στις πεζούλες ή παραμονεύοντας την παρουσία ξωτικών, αν είμαστε αλαφροίσκιωτοι, διασχίζουμε τα παλιά κτήματα με τις ελιές και τα αμπέλια κι ακολουθούμε το μονοπάτι προς την εκκλησία των Αγίων Αναργύρων. Ακριβώς πίσω από την εκκλησία, στο νεκροταφείο, υπάρχει μονοπάτι που οδηγεί στο Παλιό Κλήμα, που από μακριά δεν φαίνεται παλιό, κι αυτό γιατί τα περισσότερα σπίτια του ανακαινίστηκαν προσφάτως. Από το Παλιό Κλήμα επιστρέφουμε ακολουθώντας την ίδια διαδρομή προς την εκκλησία των Αγίων Αναργύρων. Εκεί συναντάμε ένα καταπληκτικό λιθόστρωτο μονοπάτι, καλά συντηρημένο. Προτείνουμε ανεπιφύλακτα να το ακολουθήσετε. Στα δεξιά η βλάστηση, στ' αριστερά η θάλασσα, από παντού ο παφλασμός των κυμάτων. Κι αν τύχεις σε ηλιοβασίλεμα, νιώθεις ο ίδιος βασιλιάς. Κατέβασμα ειδυλλιακό μέχρι που φτάνουμε στο ρέμα χαμηλά και στην παραλία Κατακαλού, περνάμε τα ρωμαϊκά λουτρά και βρισκόμαστε στο τέλος της διαδρομής με το Λουτράκι στα πόδια μας. Η πορεία διαρκεί δύο περίπου ώρες.

Γλώσσα-παραλία Κεραμωτό

Πρόκειται για απόσταση 2,1 χιλιομέτρων με διάρκεια πορείας 30 λεπτών περίπου. Γύρω μας κουμαριές, ρείκια, πουρνάρια και μυρτιές, πού και πού καμιά αγριοσουκιά κι

Κατφορίζοντας
το παλιό μονοπάτι
που συνδέει το
Παλιό Κλήμα με το
Λουτράκι. Επιλέξτε
τη μαγική ώρα του
δειλινού για την
κατάβασή σας

Περπατώ περπατώ
το δάσος... εκεί που
η βλάστηση οργιάζει
και οι κορμοί
ντύνονται πράσινο
ένδυμα

άφθονες λαδανιές. Η βλάστηση δημιουργεί φυσικές στοές που σε καλούν να περάσεις από κάτω το us. Βαδίζουμε ανάμεσα σε παλιά κτήματα και πέτρινα καλύβια διασχίζοντας μια δροσερή κατάφυτη ρεματιά. Πατάμε στρώματα ολόκληρα από φύλλα που κριτσανίζουν κάτω από τα παπούτσια μας σχεδόν εκκωφαντικά, που μας εμποδίζουν να ακούσουμε τον ήχο του ρυακιού δίπλα μας. Κατφορίζουμε προς το μπλε της θάλασσας. Ακολουθούμε αριστερά μας το ρέμα και καταλήγουμε σε πετρώδη ερημική παραλία που περιβάλλεται από μια εντυπωσιακή βραχώδη ακτογραμμή.

ΟΙ ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑΜΕ

Η Αρμενόπετρα

Ανάμεσα σε Παλιό και Νέο Κλήμα συναντάμε την παραλία Αρμενόπετρα. Πήρε το όνομά

της από έναν τεράστιο βράχο. Σαν να παίζεις το παιχνίδι Jenga, έτσι μοιάζει ο τεράστιος βράχος. Πάνω του σφηνώνονται όλο και μικρότεροι βράχοι. Έναν να κουνήσεις, νιώθεις ότι θα πέσουν όλοι. Η παραλία δεν έχει εύκολη πρόσβαση κι έτσι, διαφύλαξε τη μαγεία του ανέγγιχτου. Λίγη άμμος, ψιλό χαλικάκι και πέτρα είναι τα συστατικά της. Το Χόβολο

Αμμουδερή η παραλία, με βότσαλα μικρά και μεγάλα στην ακτή, διαυγή γαλαζοπράσινα νερά. Μια άγρια ομορφιά που τη συνθέτουν τα επιβλητικά λευκά βράχια πάνω σου και τα πεύκα. Την προσεγγίζεις με τα πόδια, στο τέλος του Νέου Κλήματος, περνώντας δυο τρεις κολπίσκους. Απομονωμένη παραλία, μακριά από ξαπλώστρες κι ομπρέλες, εσύ, ο βράχος και το κύμα.

Κάτω από τη σκιά της Αρμενόπετρας νιώθεις ένα με τη φύση

Η οργανωμένη παραλία Καστάνι, διάσημη μετά το Mamma Mía, ετοιμάζεται να υποδεχτεί τους παραθεριστές

Το Καστάνι

Είναι ίσως η πιο διάσημη παραλία της Σκοπέλου, αφού εκεί γυρίστηκαν πολλές από τις σκηνές της ταινίας «Mamma mia», όπως αυτή όπου η Sophie και η Donna αποχαιρετούν τους τρεις μπαμπάδες. Και δεν είναι τυχαία η επιλογή του συγκεκριμένου σκηνικού, καθώς πρόκειται για μια πανέμορφη αμμώδη παραλία με πεντακάθαρα, γαλαζοπράσινα νερά και πεύκα που φθάνουν σχεδόν μέχρι τη θάλασσα. Από την ακτή αντικρίζεις τη νησίδα της Δασιάς και τη Σκιάθο. Φυσικά είναι πολυσύχναστη, με ξαπλώστρες, ομπρέλες και όλα τα συναφή.

Η Μηλιά

Απέραντη, με χρυσή άμμο και βότσαλα, μέσα στην αγκαλιά των πεύκων, με το νησάκι Δασιά απέναντι, με μια σειρά βράχων που τη χωρίζει στα δυο και την κάνει να εκτείνεται προς δύο κατευθύνσεις, η Μηλιά καλύπτει κάθε προτίμηση, καθώς η μια πλευρά της είναι

γαλήνια ενώ η άλλη προσφέρει τις παροχές της οργανωμένης παραλίας.

Η Περιβολιού

Εξαιρετική παραλία, γνωστή κυρίως στους ντόπιους, από το πίσω μέρος της Γλώσσας, για εμφανίσεις incognito. Από εκεί αγναντεύεις το απέραντο γαλάζιο, όσο κλισέ κι αν ακούγεται η φράση. Αφήνεις το αυτοκίνητο ψηλά και κατηφορίζεις στο απότομο μονοπάτι με τα σκαμμένα σκαλάκια προς την ακτή. Αν αγαπάς τα κρίταμα και είσαι άφοβο αγριοκάτσικο, μπορείς να σκαρφαλώσεις στα βράχια και να μαζέψεις, τρώγονται μέχρι τον Αύγουστο.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ

Η φυσιογνωμία ενός τόπου διαμορφώνεται από τις ασχολίες των κατοίκων του. Ρωτήσαμε τους κατοίκους και μάθαμε πολλά. Καταρχάς, η καλλιέργεια της ελιάς συντηρούσε για χρόνια την περιοχή. Από τα

Τα βραχάκια της Μηλιάς χωρίζουν στα δύο την απέραντη παραλία

Πάρε το κατηφορικό μονοπάτι, αγνάντευε όσο αντέχεις,
η Περιβολιού θα σε αποζημιώσει

Παραλία της Πεθαμένης. Άγριες βόρειες παραλίες για λίγους κι επαίοντες

παραδοσιακά λιοτρίβια, τις «καλλιέργιες», και από τη σύνθλιψη της ελιάς με τις μυλόπετρες μέχρι τα σύγχρονα ελαιοτριβεία, η διαδρομή του λαδιού από το δέντρο στο πιάτο μας λίγο έχει αλλάξει. Τα τελευταία χρόνια έχουν οργανωθεί ξεναγήσεις με σκοπό να γνωρίσει κάποιος βήμα προς βήμα τη διαδικασία παραγωγής ελαιολάδου, να δοκιμάσει ψωμί βουτηγμένο στο λάδι, να μασουλήσει ελιές ή και να αγοράσει το ελαιόλαδο του ελαιοτριβείου.

Η κυρία Λούλα της οικογένειας Αντωνίου ανέλαβε την ξεναγήσή μας. Το παλιό ελαιοτριβείο βρισκόταν στο έμπα της Γλώσσας, εκεί όπου τώρα βρίσκεται ο καλαίσθητος χώρος «Π' θαράκια» της ίδιας οικογένειας.

Το καλοκαίρι σχεδόν όλοι οι μόνιμοι κάτοικοι αποσύρονταν στα καλύβια τους. Ακούς καλύβι και περιμένεις κάτι μικρό και φτωχικό. Αρχικά τα καλύβια ήταν πέτρινα και εξυπηρετούσαν το «μαξούλι», το μάζεμα δηλαδή της παραγωγής. Με το που κλείναν τα σχολεία, οι καλλιεργητές φόρτωναν τα απαραίτητα στον γάιδαρο, πήγαιναν στα κτήματα και μέναν στα καλύβια. Κάτω τα ζωντανά, στον πάνω όροφο στρωματσάδα οι ένοικοι. Όμως τώρα, πολλά καλύβια έχουν ανακαινιστεί, για τουριστικούς κυρίως λόγους, και εντυπωσιάζουν με το μέγεθος και τις ανέσεις τους. Στα καλύβια υπάρχουν ιδιωτικά εκκλησάκια, όπου συχνά ο ιδιοκτήτης οργανώνει πανηγύρι προς τιμήν του αγίου και προσκαλεί φίλους στο γλέντι. Πάντως το βαθύ θρησκευτικό αίσθημα των κατοίκων επιβεβαιώνεται από το πλήθος των λατρευτικών χώρων: μοναστήρια, ναοί, εξωκλήσια, ιδιωτικά εκκλησάκια, 360 τον αριθμό σε όλο το νησί, σχεδόν ένα για κάθε μέρα του χρόνου! Κάθε φορά που επισκέπτομαι ναό, ειδικά σε νησί, τείνω να σκέφτομαι με έναν περίεργο θρησκευτικό συγκρητισμό. Έχω την αίσθηση πως τα μοναστήρια και γενικότερα όλοι οι τόποι λατρείας, όταν βρίσκονται μέσα στην αγκαλιά της φύσης, χάνουν την ειδική ιερότητα της τάδε συγκεκριμένης θρησκείας και του τάδε συγκεκριμένου δόγματος και αποκτούν μια

καθολική ιερότητα που αγγίζει κάθε θεό, άγιο, θρησκεία, αίρεση ή δόγμα. Κι όχι μόνο αυτό. Πίσω από την κολώνα αναζητώ τον κίονα, αναζητώ τη συνέχεια της ιερότητας, το παλίμψηστο της πίστης. Κάτι τέτοιο πιθανότατα συνέβη και με τον ναό του Αγίου Νικολάου στο Λουτράκι, καθώς πίσω από γλάστρες ανακαλύψαμε μια αναθηματική στήλη παλαιότερης περιόδου, ενώ στο προαύλιο της μεταβυζαντινής Μονής των Ταξιάρχων είδαμε υπολείμματα παλαιοχριστιανικού ναού του 672 μ.Χ.

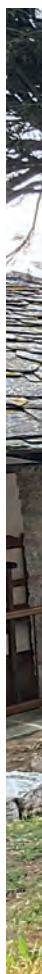
Αν έπρεπε να προτείνουμε την επίσκεψη σε ένα μόνο μοναστήρι, θα επιλέγαμε τη Μονή των Ταξιάρχων, στον πευκόφυτο δρόμο προς την παραλία Περιβολιού, με θέα προς τη βόρεια πλευρά του νησιού. Έρημο και σιωπηλό σήμερα, αλλά με έντονη κοινοβιακή ζωή στο παρελθόν, καθώς από το 1770 υπαγόταν στη Μονή Ξηροποτάμου του Αγίου Όρους. Χτίστηκε το 1672 και ανακαινίστηκε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Ήταν πλούσιο μοναστήρι, γι' αυτό κατά τον 18ο αιώνα κατείχε κυρίαρχη θέση στην οικονομική δραστηριότητα της Γλώσσας και έπαψε να λειτουργεί στα τέλη του 19ου αιώνα. Μέσα στον όμορφο περίβολο διασώζεται οστεοφυλάκιο με τα κρανία να φαίνονται από το παραθυράκι, ενώ ντόια της μονής μια κρήνη με άφθονο νερό –το καλύτερο κατά τους ντόπιους– ξεδιψά τον διψασμένο προσκυνητή. Στη γιορτή των Ταξιάρχων οι πιστοί ανάβουν το τζάκι, τρώνε ντόπια γίδα με μακαρόνια και πίνουν άφθονο κρασί.

ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Αν η Γλώσσα ήταν καρπός, τι θα ήταν; Ιδού το μεγάλο δίλημμα. Δαμάσκνο ή αμύγδαλο; Μάλλον και τα δύο... Σίγουρα και τα δύο.

Το δαμάσκνο

Πρόννος ο ήμερος, είναι η επιστημονική ονομασία της δαμασκηνιάς, και το προϊόν της, το δαμάσκνο ή κορόμηλο, το βρίσκουμε παντού. Αποξηραμένο, γλυκό του κουταλιού «αυγάτο» που γίνεται όταν το κίτρινο δαμάσκνο είναι ακόμη σκληρό, με πατάτες

Η μονή των Ταξιαρχών. Μικρή, περιποιημένη, στα μέτρα του ανθρώπου

στον φούρνο, με χοιρινό, με κοτόπουλο, με ροφό, με επικάλυψη σοκολάτας, μαρμελάδα, λικέρ... Τα δαμάσκηνα Σκοπέλου διακρίνονται σε τρία είδη: το αυγάτο, το ξινό για το μαγείρεμα, καθώς και τη φημισμένη γαλλική ποικιλία Αζάν, δαμάσκηνο μαύρο, χυμώδες και γλυκό, από τη γαλλική πόλη Αζεν, που λένε ότι μεταφέρθηκε στο νησί μέσα σε μια πατάτα. Σήμερα η τουριστική ανάπτυξη του τόπου έφερε τα δαμάσκηνα στο περιθώριο. Χρόνια έχουν ν' ανάψουν οι ξυλόφουρνοι αποξήρασης στα καλύβια, περιμένουν στάσιμες οι λιάστρες καμωμένες από σπάρτα. Ωστόσο, όπου κι αν περιπλανηθείς, θα βρεις

δαμασκηνιές που πεισματικά αντιστέκονται μέσα στα παρατημένα χωράφια, χαμηλά δέντρα που επιμένουν να καρπίζουν, έστω και χωρίς φροντίδα.

Το Αμύγδαλο

Ξερικές αμυγδαλιές παντού, στις παρυφές του δρόμου και μέσα στα ελαιοπερίβολα, αλλά και χωράφια ολόκληρα που φτάνουν μέχρι τη θάλασσα. Το αμύγδαλο, τραγανό και μυρωδάτο, βρίσκεται σε κάθε σπίτι, συντροφεύει τη ζωή στις χαρές και τις λύπες. Γίνεται γλυκό, ποτό, αίλιμμα, διακοσμηί άλλα γλυκά ή κρύβεται στα υλικά τους,

συνήθως ξεφλουδισμένο. Αδιαμφισβήτητο σήμα κατατεθέν της Γλώσσας είναι τα «χαιϊμαλιά»: άσπρη αμυγδαλόπιχα πολύ καλά αλεσμένη, ανακατεμένη με ζάχαρη και μια ιδέα ανθόνερο. Τα πλάθουν με τον παλιό τρόπο. Ένα στρογγυλό γλυκάκι με τσιμπητές γωνιτσές που χωράει στη χούφτα ή τα κάνουν σαν αχλαδάκια. Είναι το κέρασμα του «καλώς σας βρήκαμε», το γλυκό του γάμου, της ονομαστικής γιορτής, η παρέα του ελληνικού καφέ το απόγευμα. Είναι το κέρασμα της κάθε περίπτωσης. Το ασπρισμένο αμύγδαλο, πολτοποιημένο στο γουδί για πιο αυθεντικό αποτέλεσμα, γίνεται μια συμπαγής πάστα και σερβίρεται ως γλυκό του κουταλιού από το βαζάκι, μπαίνει στον μπακλαβά σε μεγαλύτερη αναλογία από το καρύδι, κυριαρχεί ακόμα και στα κόλλυβα – μια δόση στάρι μια δόση τριμμένο αμύγδαλο, γεύση μοναδική.

Η κάπαρη

Όταν λέμε «κάπαρη τουρσί» στη Σκόπελο δεν εννοούμε τον καρπό αλλά το κλωναράκι από το φυτό. Συνοδεύει το τσίπουρο, όπως στο Πήλιο τα «τσιτσιράουλα». Έχει πλατιά φύλλα, σκούρο πράσινο χρώμα, έντονο άρωμα και φυτρώνει κοντά στη θάλασσα. Την άνοιξη την κορφολογούν, τη ζεματίζουν και τη διατηρούν σε βάζα όλο τον χρόνο.

ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ

Τι άλλο είναι ο τόπος παρά οι κάτοικοί του; Η απογραφή του 2011 κατέγραψε τους μόνιμους κατοίκους της Γλώσσας: λίγιοι, λιγότεροι από χίλιοι. Όμως το καλοκαίρι το χωριό ζωντανεύει, όπως και τα υπόλοιπα χωριά της Ελλάδας. Ζουν κι αυτά τη ζωή της Περασφόνης: χειμερία νάρκη και εγκλεισμός τους έξι κρούς μήνες του χρόνου, ζωντάνια κι ανοιχτοσύνη όταν ανοίγει ο καιρός κι όταν καλοκαιριάζει. Κατά παράδοση, οι κάτοικοι της Γλώσσας ήταν στην πλειονότητά τους αμπελοκαλλιεργητές, ναυτικοί και караβοκέρηδες. Αρκετοί είναι και οι ξενιτεμένοι και οι παλιννοστήσαντες. Εξού και το σύνθημα όνομά τους: Τζιμηδες και όχι απλοί Δημήτρηδες.

Μαχητικές και μάχιμες οι γυναίκες της περιοχής. Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, ότι επικρατεί το όνομα Ανδρομάχη και οι παραλλαγές του, Μάχη, Μαχούλα. Όλες γιορτάζουν του Αγίου Ανδρέα. Και μια παραλία, οι Αντρίνες, αντλεί το όνομά της από μια πειρατίνα της περιοχής. Καθώς το χωριό αναπτυσσόταν τουριστικά, με μια αργή και ήπια ανάπτυξη, οι γυναίκες κατάφεραν να συνδυάσουν την παραδοσιακή ζαχαροπλαστική με τις τουριστικές απαιτήσεις κι έτσι, το 1999, είκοσι τέσσερις από αυτές ενώθηκαν και ίδρυσαν έναν γυναικείο συνεταιρισμό στη Γλώσσα. Παρασκεύαζαν και πουλούσαν «χαιϊμαλιά» και «ροζέδες» –όλα με βάση την αμυγδαλόπιχα–, γλυκά του κουταλιού, κυρίως αμύγδαλο και δαμάσκηνο αλλά και με φρούτα κάθε εποχής, μαρμελάδες και γλυκά ταψιού, καθώς και την περίφημη σκοπελίτικη τυρόπιτα, την πίτα που δεν ψήνεται, αλλά τηγανίζεται. Σήμερα ο συνεταιρισμός παρακάμζει. Πέντε γυναίκες μείνανε. Βρήκαμε τις δυο Ελένες. «Τα νέα κορίτσια δεν βοηθούν», μας λένε, «θέλουν άμεσα χρήματα».

Ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους υπάρχουν και κάποιοι ξένοι που επέλεξαν να ζήσουν στο νησί. Ο Marc Held, Μάρκος για τους ντόπιους, φημισμένος Γάλλος αρχιτέκτονας, ζει στο Λουτράκι και έχει φτιάξει ιδιαίτερα σπίτια στο νησί. Έγινε γνωστός ως φωτογράφος κατά τη δεκαετία του '50 και ως σχεδιαστής από τις αρχές της δεκαετίας του '60 με την περίφημη πολυθρόνα Culbuto. Έχει εκδώσει βιβλία με αναφορές στη λαϊκή αρχιτεκτονική του νησιού. Μας άνοιξε το σπίτι του κι εντυπωσιαστήκαμε από τη λιτότητα και τη φινέτσα του σχεδιασμού και της διακόσμησης, αλλά και από τον σοφό συνδυασμό καλαισθησίας και λειτουργικότητας. Αειθαλής κι αεικίνητος, παρά τα χρόνια του, μας αποκάλυψε τα μυστικά της ακμάδας του: η γύρη, ο βασιλικός πολτός και η «κορυφή» του λαδιού κατά την εξαγωγή του στο λιωτρίβι. Εμείς, όμως, νομίζουμε ότι το μυστικό του είναι το πάθος για την εργασία του και τη ζωή.

Η περίφημη
πολυθρόνα
Culbuto και ο
συνεργάτης της
Mark Held

Χρώματα κι αρώματα να τα πάρεις μαζί σου στον απόπλου

Ευχαριστίες

Ευχαριστίες για το αφιέρωμα αυτό οφείλουμε στον Αντώνη Μαριδάκη τον Κρητικό, απόλυτο πρωταγωνιστή στην επιχειρηματική ζωή του τόπου (ξενοδοχείο Aegean Wave), που έγινε ο ξένιος οδηγός μας κι ο ξεναγός. Στην Ελένη Πολυχρονίου, που υιοθέτησε άμεσα την πρότασή μας να παρασκευάσει σουσαμένιο κουλούρι με δαμάσκνιο στο εργαστήριό της, στη Σπιριδούλα, που προσφέρει καφέ και σκιά στην παραλία «Περιβολιού», στη Νάντια για τις γαστριμαργικές πινελιές της στο κείμενο. Στη Χαρά του καφέ «Μηρίκι», που τον ψήνει στη χόβολη, στον Νίκο της «Ρούγας» με τους υπέροχους μεζέδες, και σε όλα τα νέα παιδιά που αντιστέκονται στα κελεύσματα της πόλης και τολμούν να στήσουν ζωές και επιχειρήσεις σε μικρά κι απόμακρα μέρη. Ίσως γιατί ερωτεύτηκαν τον τόπο, όπως μας είπαν ο Αντώνης και ο Marc ομοθυμαδόν σε ανύποπο χρόνο.

Αντί επιλόγου

Το ταξίδι, κάθε ταξίδι, ανεξαρτήτως προορισμού, είναι συλλογή εμπειριών. Θα ήταν άραγε πολυμήχανος ο Οδυσσέας αν δεν γνώριζε τόσα «άστεα» ανθρώπων; Θα επιβίωνε χωρίς τη συσσωρευμένη εμπειρία τόσων ταξιδιών; Το ταξίδι είναι τρόπος μάθησης. Να, λοιπόν, τι έμαθα από το ταξίδι μου στη Σκόπελο: Συνειδητοποίησα για άλλη μια φορά την άρρηκτη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον του. Θα άλλαζα κάπως τη ρήση του Ηράκλειτου «ἦθος ἀνθρώπων δαίμων», θα την εμπλούτιζα με μια λέξη ακόμη: τόπος. Η μοίρα του ανθρώπου είναι ο χαρακτήρας του, αλλά είναι και ο τόπος του. Η τοπογεωγραφία καθορίζει την ιδιοσυγκρασία, τα ήθη, τη συμπεριφορά, το διαιτολόγιο, την αρχιτεκτονική, την αισθητική των ανθρώπων.

Και το πιο σημαντικό: το ταξίδι είναι τρόπος διαστολής του χρόνου. Μία μέρα σε διαδικασία ταξιδιού συμπυκνώνει χρόνο εβδομάδας ή και μήνα ακόμη. Να ένας τρόπος να ξεγελάσουμε τη φθαρτότητα και την ημερομηνία λήξης μας, να κάνουμε το αύριο να μοιάζει πραγματικά με αύριο, παραφράζοντας τον Καβάφη*.

Ακόμη εδώ είστε;

* Αναφερόμαστε στο ποίημα του Κ.Π.Καβάφη «Μονοτονία».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αδαμάντιος Σάμψων, Σκόπελος – ιστορική και αρχαιολογική αφήγηση, Εκδ. Λαογραφικό Μουσείο Σκοπέλου, 2000
- Υψηρεσία Φάρων - Επίσημη Ιστοσελίδα - Γουρούνι - Σκόπελος
- http://efamagvolos.culture.gr/Taksiarxon_Skopelou.html
- Κων/νου Καλλιανού, Όψεις του πολιτισμού στη Γλώσσα Σκοπέλου

TERRAIN
EDITIONS

Απόσπασμα από τον χάρτη
ΣΚΟΠΕΛΟΣ 1:25.000 των εκδόσεων TERRAIN